

บทที่ ๑

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และร้อยละ ๘๕ ของประชากรเป็นกสิกรรมผลิต
ผลทางการเกษตรเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก ดังนั้น
เศรษฐกิจของประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเดิมได้แก่ ข้าว ยางพารา และ
ไม้สัก

นับตั้งแต่ปี ๒๔๙๓ เป็นต้นมา พืชเศรษฐกิจที่เริ่มทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ได้
แก่ข้าวโพด ปลูก มันสำปะหลัง ยาสูบ ฯลฯ โดยพื้นที่การเพาะปลูกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ
ในในช่วงปี ๒๕๐๘-๒๕๑๐^{*} และในปัจจุบันนี้สินค้าเกษตรกรรมเหล่านี้ได้กลายเป็นสินค้าหลัก
ที่สำคัญของประเทศ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่ร้อยละ ๗๕ ของผลผลิตของพืชเศรษฐกิจเหล่านี้ต่อผลผลิตข้าว
ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งยังทำรายได้จากการส่งออกให้แก่ประเทศแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

การเพาะปลูกยาสูบในประเทศไทยแยกออกเป็น ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ พันธุ์เวอร์-
จิเนีย พันธุ์เบอร์เลท พันธุ์เตอร์กิช และพันธุ์พื้นเมือง แต่ยาสูบที่นับว่ามีความสำคัญมากที่สุด
คือพันธุ์เวอร์จิเนีย ทั้งนี้ แม้ว่าพันธุ์พื้นเมืองจะมีการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก แต่ก็มีได้ใช้
สำหรับเป็นตัวยาระกอบในการผลิตบุหรี่ อีกทั้งการส่งใบยาสูบออกนอกประเทศก็เป็นยาสูบพันธุ์
เวอร์จิเนียแทบทั้งสิ้น เพราะเป็นที่นิยมของต่างประเทศ เนื่องจากมีนิโคตินต่ำ

ทั้งด้านการส่งออกนั้น ยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เป็นยาสูบพันธุ์ต่างประเทศพันธุ์แรกที่
เรานำเข้ามาเพาะปลูก และสามารถส่งออกไปสู่ตลาดโลก ตั้งแต่ปี ๒๔๙๘ เป็นเวลา ๒๐ ปี มา
แล้ว อีกทั้งในปัจจุบันปริมาณใบยาสูบที่ส่งออกเกือบทั้งหมดเป็นพันธุ์เวอร์จิเนีย ทั้งนี้จะเห็นได้
จากสถิติการส่งออกของใบยาสูบทั้งสิ้น ในปี ๒๕๑๕ ส่งออกได้ ๑๗,๘๕๒ ตัน มูลค่า ๒๘๖.๘
ล้านบาท เป็นใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียถึง ๑๗,๖๓๖ ตัน มูลค่า ๒๗๕.๗ ล้านบาท และในปี

* James C. Ingram, Economic Chance In Thailand, 1850-1970, 2d
ed. (Stanford, California: Stanford University Press, 1971), p.267.

๒๕๒๑ ส่งใบยาสูบออกรวม ๓๐,๕๒๗ ตัน มูลค่า ๑,๑๕๖.๘ ล้านบาท เป็นใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย ถึง ๒๔,๕๐๒ ตัน มูลค่า ๙๓๘.๐ ล้านบาท โดยที่ส่งใบยาสูบพันธุ์เตอร์กิชออก ๕,๐๒๕ ตัน มูลค่า ๒๐๘.๖ ล้านบาทเท่านั้น สำหรับราคาส่งออกของใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย โดยเฉลี่ยระหว่างปี ๒๕๑๐-๒๕๑๖ กิโลกรัมละ ๑๘.๒๔ บาท แต่ต่อมาในปี ๒๕๑๗ ราคาได้เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัวเป็นกิโลกรัมละ ๓๑.๘๔ บาท ส่วนในปี ๒๕๒๑ ราคาได้เพิ่มขึ้นอีกเป็นกิโลกรัมละ ๓๒.๒๘ บาท ประเทศผู้ซื้อใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนียที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ อังกฤษ ญี่ปุ่น เยอรมัน ตะวันตก และอิตาลี ทั้งยังมีประเทศเอเชียคือ เกาหลีใต้ ชองกง และอินโดนีเซีย เป็นตลาดที่สำคัญของใบยาสูบไทย

แม้กระนั้นก็ดี ปรากฏว่าประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ บิลละมาก ๆ ด้วยการสั่งซื้อใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียจากต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะยังจำเป็นต้องใช้ใบยาสูบจากต่างประเทศเป็นตัวยาประกอบที่สำคัญร่วมกับใบยาสูบไทยในการผลิตบุหรี่ เพื่อให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภคในประเทศ ซึ่งแม้ว่าโรงงานยาสูบจะได้พยายามลดสัดส่วนการใช้ใบยาจากต่างประเทศลงได้อย่างมากแล้วก็ตาม แต่ปริมาณการนำเข้าใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียเข้าประเทศก็ยังอยู่ในระดับที่สูงมาก กล่าวคือ ในปี ๒๕๑๔ นำเข้า ๗,๓๑๕ ตัน มูลค่า ๕๓๘.๓ ล้านบาท และปี ๒๕๒๐ นำเข้า ๑๑,๓๕๔ ตัน มูลค่า ๘๕๕.๖ ล้านบาท และใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียที่นำเข้าส่วนใหญ่สั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นใบยาสูบที่นอกจากจะมีราคาแพงแล้วยังมีนิโคตินอันเป็นโทษต่อร่างกายอีกด้วย

๑. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษา มีดังนี้

๑. เพื่อศึกษาระบบการตลาดและการค้าของใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย และของใบยาสูบโลก เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย
 ๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย
- เกี่ยวกับ

ก. ลักษณะ Vertical Integration ในแบบ Contract Farming ซึ่งทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายใบยาสูบเวอร์จิเนีย มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นคู่ ๆ ในทุกขั้นตอนการค้า

ข. ลักษณะ Concentration ของอุตสาหกรรมนี้ โดยวัดการกระจุกตัวของ การส่งออก ซึ่งเรียกว่า Export Concentration Ratio

ค. ลักษณะการร่วมทุน (Joint Venture) ระหว่างบริษัทยาสูบข้ามชาติกับ บริษัทส่งออกใบยาสูบไทย

๓. เพื่อศึกษาผลกระทบในทางเศรษฐกิจที่เกิดจากโครงสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยศึกษาทั้งผลในระดับจุลภาคและระดับมหภาค

๔. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแก้ไข เปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย

๒. ขอบเขตและวิธีการศึกษา

เนื่องจากงานค้นคว้าศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมใบยาสูบที่ได้มีผู้ทำมาแล้วนับว่ายังมีผู้น้อยมา และอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทเท่านั้น คือ ประการแรก เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง เช่น วิทยานิพนธ์ เรื่อง ต้นทุนการผลิตใบยาแห้งในภาคเหนือของประเทศไทย^๑ ของสุวรรณณี สูงสว่าง พ.ศ. ๒๕๑๖ วิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตใบยาสูบพันธุ์เดอริกซ์ ของอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ในฤดูกาลเพาะปลูก ๒๕๒๐/๒๕๒๑^๒

^๑สุวรรณณี สูงสว่าง, "ต้นทุนการผลิตใบยาแห้งในภาคเหนือของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖)

^๒ทัศนีย์ ลินทรตณศิริกุล, "การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตใบยาสูบพันธุ์เดอริกซ์ ของอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ในฤดูกาลเพาะปลูก ๒๕๒๐/๒๕๒๑" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒)

ของทัศนีย์ ลินรัตนศิริกุล วิทยานิพนธ์ เรื่อง The Economics of the Tobacco Curing Industry in Chaing Mai^๑ ของ Suriya Pho-Ngam ค.ศ. ๑๙๗๖ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับยาสูบในระดับเศรษฐศาสตร์จุลภาคเท่านั้น ประเภทที่สอง เป็นรายงานการศึกษาวิจัยของหน่วยงานราชการและเอกชน เช่น เรื่องปัญหาใบยาสูบและหรือใบยาสูบของฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตรกรรม กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๒๑ เรื่อง ภาวะใบยาสูบของหน่วยวิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นลักษณะของการศึกษาแบบรวบรวมข้อมูล มิได้ทำการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยาสูบและอุตสาหกรรมใบยาสูบให้มากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาในระดับเศรษฐศาสตร์มหภาค และโดยเฉพาะการศึกษาโครงสร้างของอุตสาหกรรม หรือโครงสร้างการตลาดของอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องโครงสร้างของอุตสาหกรรมใบยาสูบนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่รัฐบาล ทั้งนี้เพราะถ้าทางการมีนโยบายที่จะส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบและการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ โดยทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างการตลาดแล้วย่อมอาจจะนำมาซึ่งความล้มเหลว ของนโยบายดังกล่าวเช่นที่ปรากฏอยู่เสมอมาในอดีตและปัจจุบัน

ส่วนวิธีการศึกษา การวิเคราะห์โครงสร้างของอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนียนั้น ผู้เขียนจะลำดับหัวข้อการศึกษา ซึ่งมีลำดับหัวข้อการศึกษา ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

๑. ความสำคัญของอุตสาหกรรมใบยาสูบ
๒. ศึกษาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อจัดกรอบการวิเคราะห์ โดยกล่าวถึงลักษณะตลาดทาง เศรษฐกิจและลักษณะการจําคงคํการอุตสาหกรรม
๓. ศึกษาทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว เป็นทฤษฎีส่วนย่อยของรูปแบบสำหรับการวิเคราะห์การจําคงคํการอุตสาหกรรม

^๑Suriya Pho-Ngam, The Economic of the Tobacco Curing Industry in Chaing Mai, Thailand, (Master's Thesis, Faculty of Economic, Thammasat University, 1976)

- ๔. วิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย
- ๕. ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของโครงสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวทั้งในระดับ

จุลภาคและมหภาค

- ๖. สรุปและเสนอแนะ

ทั้งนี้ขอบเขตของการศึกษาจะอยู่ในช่วงปี ๒๕๐๐-๒๕๒๒ โดยใช้วิธีพรรณนาโวหาร (Descriptive) และวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ (Statistical Analysis) โดยการศึกษา ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแรกและจะใช้วิธีการที่สองในการคำนวณค่า Concentration ratio และ Joint Venture แต่ทั้งนี้วิธีการศึกษาทั้งสองไม่ได้แยกออกจากกัน และใช้เป็นวิธีการ ศึกษาควบคู่กันไปตามความเหมาะสม

๓. คุณค่าทางวิชาการที่คาดว่าจะได้รับ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่องใบยาสูบไทยทุกชนิด ปรากฏว่ายังมีผู้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ยาสูบเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากของประเทศ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างการตลาดใบ ยาสูบนั้นยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยพืชเศรษฐกิจชนิดใดชนิดหนึ่ง มักจะศึกษาวิจัย พืชเศรษฐกิจ ซึ่งได้เคยมีผู้วิเคราะห์วิจัยมาบ้างแล้ว หรือมีฉะนั้นก็เป็นพืชเศรษฐกิจที่กำล้ง ประสบปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นที่สนใจของคนทั่วไป

การพยายามศึกษาวิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมใบยาสูบไทยพันธุ์เวอร์จิเนีย จึงเป็น ความพยายามอย่างหนึ่งที่จะขยายข้อความรู้เกี่ยวกับใบยาสูบไทย ซึ่งมีผู้รวบรวมไว้น้อยนั้น เพื่อ เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาต่อไปอีก และผู้เขียนคาดว่าวิทยานิพนธ์นี้จะสามารถ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุง แก้ไขนโยบาย เกี่ยวกับอุตสาหกรรมใบยาสูบไทย พันธุ์เวอร์จิเนียของรัฐบาล โดยเฉพาะโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังได้บ้างตามสมควร